

Statsministeren i Tavistock House 1 februar 1946.
Hjemsønnenes Velferdskomite arrangerte møtet.

STATSMINISTEREN
Arkiv

Året 1944 var for mange av oss rikt både på forhåpninger og skuffelser. Når de alliertes styrker hadde framgang, - på hvilken front det enn var, - steg våre forhåpninger og forventninger nær sagt til faretruende høyder. På kontorene begynte en å ta^{et} overblikk over hvor meget en skulle ta med seg hjem av alt det som hadde samlet seg opp, både av vesentlig og uvesentlig i disse 4 a 5 år. Og i de private hjem fikk kvinnene både husmødre og ikke husmødre, det travelt med å pakke i kasser ting som en så sårt trengte til bruk i huset både natt og dag, - som oftest i kasser som var umulige som transportkasser, enten på grunn av alderdomssvakhet eller på grunn av den vold som var øvet mot dem av mottakeren da han snarest mulig ville ha fatt i innholdet.

Ja, ja. Ulempene ved en slik improvisert flyttesjau tok en selvfølgelig med tålmodighet. For hvis en tillot seg bare en liten henstillende bemerkning som f.eks.: "Kan det være nødvendig å pakke ned dette nå? Vi trenger det jo hver dag", så ble en straks feiet til side med: "Vi skal vel reise hjem nå. Skal du kanskje ikke være med du?" - og dermed ^{en} naturligvis diskusjonen avsluttet.

7. Mars i arkivet og lyder, og i det som arkivert i Kari, men som i mottaker
Mottakeren, kaldes
Arkivert

Enkelte kan selvfølgelig synes at det er for stor optimisme omkring spørsmålet: Når vil krigen være forbi, og når kan vi ^{få} reise hjem? Ikke så at det er noen utålmodighet til stede, men det er likesom tankene hver eneste dag bare befatter seg med Norge og reisen tilbake.

Men det

Det beviser etter min mening at det er dette:

"Vi skal reise hjem igjen. Vi skal tilbake til Norge vi", - som har vært det samlende program for oss som har tilhørt Utefronten i disse årene.

Det var dette målet som holdt oppe motet og troen på framtiden den 7 juni 1940, og alle de tunge dagene som kom etterpå. Og jeg antar at det var den sikre forvissning om at "Ånn kommer dag, ånn er ei alt forbi", - vi skal en gang vende tilbake til et fritt Norge, - som var trøsten ombord på de små båtene som gikk over fra Norge til Storbritannia, og for de folk som slet seg fram gjennom skog og over fjell fra Norge til Sverige.

1944 var et framgangens år for frihetens sak.

Tyskerne ble jaget ut av Frankrike, Belgia, Grekenland og Luxemburg, og ut av store deler av Italia, Jugoslavia og Holland. Rumania, Bulgaria og Finnland sluttet fred, og gikk over på de allierte maktens side.

og ødela kaier og produksjonsmidler. Kort sagt, de søkte å legge hele Finnmarken øde. Slik opptrer tyskerne alle steder der de har måttet gå tilbake, og slik vil de antagelig gå fram over hele Norge, hvis de får den nødvendige tid og anledning.

Det er en del folk tilbake i Finnmark, og det sier seg selv at disse er overmåte vanskelig stilt. Husene er brent ned. Mat og klær er det lite av. Kommunikasjonsmidlene er enten ført bort eller ødelagt. Og over all denne elendigheten ruger den arktiske vinternatts mørke og kulde, og øker den hårdt prøvete befolknings vansker og lidelser.

Vi har lest eller hørt om hvilke vansker de allierte har hatt - på grunn av ødelagte kommunikasjoner m.v. - med å skaffe forsyninger til de okkuperte land som er blitt erobret tilbake av de alliertes styrker. Det samme har også gjort seg gjeldende for Finnmarks vedkommende, - kanskje i enda høyere grad enn for noe annet land.

Forsyninger til Finnmark måtte skaffes fra Storbritannia. Det er en lang og farlig vei. De tyske fly og ubåter ligger på lur etter konvoyer langs hele Norges kyst.

Det er derfor ikke å undres over at håpet om å
kunne vende tilbake til Norge, aldri har vært så sterkt og
strålende som i 1944. at dette ikke kunne skje, var for mange
en skuffelse. Nå vil jeg med det samme ha sagt, at denne skuffel-
se var ikke bare av personlig art. Det var ikke bare fordi en
ikke selv kunne få reise tilbake til Norge. Nei, det var først og
fremst tanken på den hjemme som her spilte inn. Vi vet hvor de
lengter etter seiren, befrielsen og oppgjøret.

Jeg tror dog ikke at denne skuffelsen har knekket
motet eller hjemreise-håpet hos noen av oss. Også for oss er
Bjrönsons vakre ord en realitet: "Om et håp eller to ble brutt,
blinker et nytt i ditt øye?"

Vi er ferdige med 1944. Vi er takknemlige for den
framgang for vår sak som det gav, og vi har avskrevet de
skuffelser vi følte over at målet ikke ble nådd.

En del av Norge har tyskerne måttet gi slipp på
i det året som gikk. Det var russerne som gikk inn i Finnmark,
og derved tvang tyskerne til å trekke seg vest og syd-over.
Det var en begynnelse, men denne begynnelsen av Norges frigjø-
ring skapte forferdelige forhold for Finnmarkens befolkning.
Tyskerne tvangsevakuerte den del av befolkningen som de kunne
få tak i. De brente husene, skjöt ned kreaturene, bortførte båter

Forsyningsbåter til Finnmark måtte følge med britiske
konvoyer til Murmansk, og forsyningene måtte der omlastes i små
båter for å gå tilbake til Kirkenes eller Vadsö. Det tok
ømtrent en måned for den første sending av forsyninger, - fra
den gikk fra Storbritannia til den kom fram til Kirkenes.
Jeg håper imidlertid at det blir noe bedre heretter. Kaiene
både i Jakobsnes, Kirkenes og Vadsö vil etter hvert bli satt i
midlertidig brukbar stand, og minefeiere vil søke å holde inn-
løpet til disse havner fritt for miner. En må da forsøke å få
våre forsyningsskip avdelt fra de russiske konvoyer, slik at de
kan gå inn til norsk havn. - Jeg kan opplyse, at den første norske
forsyningsbåt ^{til Finnmark} ~~di~~ ^{til Kirkenes} nå holder på å losse ~~de~~. -
Ved å gå direkte til norsk havn spares megen tid, likesom
man vil unngå ødeleggelse av varene ved omlasting.

Norske militære styrker er kommet fram til Finnmark,
og flere vil snart følge etter. Jeg tenker at våre gutter, hvor
de enn kommer fra, brenner av lyst til å komme i kast med både
tyskere og quislinger. Det samme gjør også ungdommen i Finnmark
og Nord-Norge, - ja, i hele Norge for den saks skyld.

Jeg sa, at vi allerede hadde avskrevet de skuffelser vi følte over at vårt mål ikke ble nådd i 1944. Vi ser nå fram mot de resultater som kan nåes i 1945, og skjönt vi kun er kommet en måned inn i dette året, så tror jeg vi kan si, at retningen er riktig og farten upåklagelig, - ja, på enkelte fronter storartet. Vi gleder oss over både de store og små framskritt de alliertes hærstyrker gjør på alle fronter, men samtidig ser vi med forventning fram til den dag da opprensningen kan begynne for alvor også i Norge.

Det er litt sårt å tenke seg muligheten av at Norge, som var et av de første land som ble angrepet og underkuet muligens skal bli et av de siste som befries. Jeg vet at enkelte vil resonnerer som så, at hvis vi holder oss aldeles stille i Norge inntil Tyskland ligger slått, knekket og kuet, så vil friheten falle som en moden frukt i det norske folks armer. Denne teori hadde mye for seg inntil for noen måneder siden, men etter at vi har sett hvordan tyskere og landsforrædere for fram i Finnmark, så tror jeg ikke det er lønnt å vente på at tyskerne skal oppføre seg som siviliserte folk i Norge, selv om deres hjemland er helt i de alliertes hender.

Og i Norge venter det norske folk så sårt på at befrielsen må komme så snart som mulig. Ikke bare av følelsmessige grunner, slik som vi her ute venter på å få reise hjem. Nei, for dem er det også andre ting som spiller inn. Jo lenger krigen varer, desto vanskeligere vil den rent forsyningsmessige situasjon bli. Det blir mindre og mindre av mat, klær og skotøy. Brenselssituasjonen hjemme i vinter frykter jeg for har vært mere enn vanskelig.

Men det er ikke bare det materielle trykk folket hjemme lir under. Vi hører om hvordan forholdene er hjemme, men jeg tror ikke at vi som er her ute helt og fullt kan sette oss inn i hvordan det er, hvordan det føles stadig å leve under ufrihet og tvang, under retts-usikkerhet og brutalitet. Vi kan bare tenke på tvangs-evakueringen fra Finnmark, hvor tyskere og landsforrædere jaget tusenvis av befolkningen fra hus og hjem. - Ja, og så landsforræderne da. Det må slite både på tålmodighet og humør å måtte se på hvordan disse uslinger år etter år går tyskerne til hånd, mens gode nordmenn settes i konsentrasjonsleir eller i fengsel.

Jeg kan derfor tenke meg, at i lengen vil det føles mere en hårdt for det norske folk at de stadig skal bli henvist til å vente og vente inntil det er slutt på krigen alle andre steder i Europa. Da først skal det også tenkes på dem.

Churchill sa en gang i en tale henvendt til Amerika: "Gi oss redskapene, så skal vi besørge arbeidet utført!" Jeg kan tenke meg at både heime- og ute-front snart vil si noenlunde det samme. *De vil antagelig si det slik* "I stedet for å vente til hele Norge er en ørken, la oss få de nødvendige redskaper, så skal vi sammen søke å gjøre det som kan gjøres for å forhindre en slik tragedie." *(til som du vi har vært vitne til i Tjummørk)* Og jeg antar de vil føye til: "Vi er ikke utålmodige, og det er ikke urimelige og umulige ting vi ber om. Selv om vi håper og tror at den avgjørende seier over Tyskland vil vinnes i 1945, så frykter vi for at landets og folkets eksistens settes på spill, hvis "vente og se"-linjen skal følges noe lenger enn den hittil er fulgt. Det er den avgjørende kamp også for vårt land som må innledes i dette året vi nå er inne i, og vi kan vanskelig sitte stille og rolig og se på at tyskerne får husere som de vil i Norge." -Jeg vil bare tilføye, at personlig er jeg helt enig i en slik oppfatning.

Dette var noe av det som kan sies om 1944 og om 1945. For 1944's vedkommende har vi erfaringer å bygge på.

For 1945 bygger vi på den sikre forvissning, at Norge da vil bli et fritt land igjen.

Jeg har visst lovet at jeg også skulle si noe om det som kommer deretter. Jeg innser nå, at det var et nokså uoverveiet løfte. Det som sies, og kan sies om tiden etter de alliertes endelige seier over angriper-maktene, det vil i større eller mindre grad bli farvet av personlige ønsker og individuellteorier.

Vår tid er nokså realistisk innstilt. Vitenskap og opplysning har tatt knekken både på hekser og trolldom. Spåmenn, spåkjerringer og profeter er dødd ut. Derfor er det nå for tiden ingen som kan se inn i framtiden. Det er iallfall ingen som tror at noen er i besittelse av overnaturlige evner i så måte, og selv om enkelte mener seg selv å ha nokså store evner på de fleste områder, så tror jeg ikke at noen med bestemthet kan peke på, at slik og slik vil sakene bli ordnet, internasjonalt og nasjonalt.

En skal huske på, at i denne ulvetiden vi har gjennomlevet, har det vokset opp en generasjon i trengsler, i savn og i nød. De unge er blitt klarøyet, og de er blitt hårde av den oppdragelse de har fått i disse årene. Jeg går ut fra at denne generasjon vil ha et ord med i laget når det nye demokratiske Europa skal bygges opp igjen. Derfor har det ikke så mye å bety hva de eldre, de som mener seg å sitte inne med all mulig politisk og økonomisk visdom fra før-krigs-tiden, spekulerer ut og lager sammen. Det kan i høyden betraktes som diskusjonsgrunnlag. Det er først når alle land har holdt frie, demokratiske valg etter krigen, at diskusjonen om framtidens problemer kan begynne for alvor.

Det er nemlig gjennom valg og stemmeseddel det hele folk kan få anledning til å uttale seg, både om det som har vært, og om det som skal komme. Av de unge, som jeg nettopp nevnte, er det nå i Norge hele 9 årsklasser som aldri har hatt anledning til å benytte stemmeseddelen som uttrykk for sin mening i samfunnsmessige spørsmål. Vi vil bare av dette forhold forstå, hvor påkrevd det er å få avholdt valg så snart som det teknisk er mulig etter landets befrielse.

Ett av de spørsmål som internasjonalt sett samler den største interesse er: Hvordan kan verden sikres mot en gjentakelse av det vi har opplevet i disse fem år? Hvordan kan en framtidig varig fred sikres?

Dette spørsmål deler seg igjen i forskjellige særspørsmål som f.eks.: Hvordan skal et beseiret Tyskland behandles? Og hvordan skal den framtidige internasjonale organisasjon for å bevare freden bygges opp?

Det har i den senere tid hevet seg røster for at et beseiret Tyskland skal behandles på en lemfeldig måte. Det er blitt sagt, at menn som Hitler og Mussolini ikke kan betraktes som krigsforbrytere, og at det tyske folk ikke har noen skyld i krigen og de ugjerninger som er blitt begått.

På den andre siden er det de som hevder en sterkt motsatt oppfatning. De minner om det gamle amerikanske ordtaket, at "En død indianer er en god indianer"; og mener at dette ordtaket bør være rettesnoren for behandlingen av Tyskland etter krigen.

Hvis jeg skulle gi uttrykk for min personlige oppfatning, så må jeg si, at når det skal fastslås hvem som er krigsforbrytere må ikke stand eller stilling være avgjørende.

Den som gir ordre til å sette krig og umenneskeligheter i gang,
er like så straff-skyldig som den som utfører ordren. ^{og omvendt} De som har
ledet landsforræderiet i de okkuperte land, må først og fremst so-
ne for sine forbrytelser. Deretter kommer turen til dem som har
fulgt lederens eller ledernes ordrer.

Hva det tyske folk angår, så kan det ikke ansees
uskyldig i det som er skjedd. Et folk som gang på gang lar seg
bruke til å forstyrre verdensfreden, - et folk som lar seg
oppagitere av den første, den mest gale av agitatorer til å
trampe andre folk under føtter, må finne seg i at det selv mister
noe av sin personlige og nasjonale frihet. De må finne seg i at
de blir satt, ikke bare under militær bevoktning, men også under
økonomisk og moralsk formynderskap og kontroll.

Forsøket etter förrige verdenskrig på å sikre
verdensfreden gjennom og ved Folkeforbundet falt ikke heldig
ut. Det kan nok være at Folkeforbundet utførte godt arbeid på
mange områder, men da det virkelig röynet på, holdt det ikke mål.
Det klarte ikke å hindre krigen. Om dette berodde på at organisa-
sjonen var galt oppbygget, eller om det var deres skyld som ledet
forbundet, kan jeg ikke uttale meg om. Tanken, ideen var imidlertid
riktig, og den må etter denne krig sökes fört videre. Jeg ser
det nemlig slik, at kan ikke freden sikres gjennom et

internasjonalt organ, så vil antagelig våre barn igjen få
oppleve det vi to ganger har opplevet i de siste tredve år. Jeg
er ingen ekspert eller spesialist på dette område, men jeg antar
at en her må bygge på erfaringene fra det første forsøket.
Det gjelder å finne en riktig avveining mellom makt og rett
både for de store og små nasjoner innen en eventuell ny organi-
sasjon. Heller ikke hva dette spørsmål angår tror jeg det er
riktig å binde hverken i den ene eller den annen retning for
folkeviljen har fått uttrykk gjennom frie, demokratiske valg i
alle land som i denne krig har stått sammen i kampen for
friheten.

Det er ofte blitt sagt, at en denne gang ikke må
forhaste seg med å fastsette de endelige fredsvilkår. Krigen må
avsluttes med våpenstillstandsbedingungen. Jeg tror denne opp-
fatning er riktig. Fredsbedingungen og fredens sikring i fram-
tiden er av så stor betydning for hele menneskeheten at disse
spørsmål må grundig gjennom-diskutteres, både nasjonalt og
internasjonalt. Jeg må derfor understreke som min mening, at
enten det gjelder okkuperte eller ikke okkuperte land, så har
ingen i disse spørsmål noen rett til å opptre med nasjonens
fullmakt for han og hans mening er blitt veiet på valgets vekte
skål.

Det kan nok bli mange vansker å møte for alle nasjoner også etter at seiren er vunnet. Vi har sett prøver på det i land som allerede er befridd. Hele verden er utarmet. I disse krigsårene har alle midler, all makt og energi vært brukt i krigens tjeneste. Transportvesen og kommunikasjonsmidler er nedslitt eller ødelagt. Alle folk lir under mangelen på de mest nødvendige forbruksvarer, og disse mangler må først søkes dekket før det kan bli tale om noen gjenreisning i stor stil. I den første tid etter krigens opphør vil vel derfor gjenreisningsarbeidet i alle land måtte ha form av et relief-arbeid. Men selvsagt må det være alle nasjoner maktpåliggende, samtidig som de mest skrikende mangler søkes dekket, å få den sivile produksjon i gang igjen. Den skaffer arbeid, og den gir forutsetning og grunnlag for heving av levestandarden og for gjenreisning av alt som er lagt øde under krigen.

For vårt eget lands vedkommende vil forholdet også være, at det straks etter frigjøringen må skaffes hjelp - relief - i form av innførsel av mat og en del ferdige varer, for derved å avhjelpe noe av det øyeblikkelige behov. Men vi må være klar over, at vi ikke kan bygge på at andre land skal dekke alle våre behov, hverken i full utstrekning eller over noe lengere tidsrom. De såkalte andre land kan i mange tilfeller ha nok

med seg selv. Og dessuten har vi ikke råd til å bygge våre forsyninger på andre lands produksjon. Det vil være å øke fattigdommen hos vårt eget folk. Nei, vi må ha vår egen produksjon i gang, iallfall i den utstrekning den var før krigen.

Regjeringen har derfor lagt stor vekt på å søke å skaffe til veie forsyninger av råstoffer, hjelpemidler og maskiner, for derved så snart som mulig å få det produktive arbeid i gang. Det er ikke alltid så lett å løse denne oppgaven som mange vistnok tror. Alle land som har lidd under tysk okkupasjon er ute for å skaffe seg slike forsyninger, og det kan kanskje også være, at leveranse-dyktige land har større interesse av å selge ferdige varer enn råstoffer og maskiner.

Jeg tror dog at det har lyktes oss å skaffe, om ikke alt som kunne ønskes på alle områder, så dog noe for de fleste viktige produksjonsgrener.

En bør i denne forbindelse huske på, at likesom det i nødstider er nødvendig å gjennomføre streng rasjonering innen de enkelte land for at små beholdninger kan bli noenlunde like- lig fordelt mellom de enkelte individer, enten de har mye eller lite å kjøpe for, så er det også i slike tider nødvendig å rasjonere ut verdens beholdninger mellom de forskjellige land.

Jeg kan tilføye, at en i begge tilfeller må gå ut fra, at de som
besørger utdelingen ikke forsyner seg selv først, og med større
kvanta, enn det de deler ut til andre.

Når det gjelder råstoffer, hjelpemidler og maskiner,
så er disse ting ikke bare nødvendige av hensyn til vårt eget
forbruk. "e er like så påkrevd for å få vår eksport-industri i
gang. "vis den nødvendige valuta skal kunne skaffes til våre
innkjøp utenlands, må vi også eksportere noe.

Før krigen hadde vi vår hvalfangst og vår handels-
flåte å falle tilbake på når det gjaldt valuta og handels-
balanse. Begge disse næringer vil etter krigen være sterkt
reduserte. "et er fra Regjeringens side gjort forberedelser for
gjenoppbygging av disse næringer, men det sier seg selv, at så
lenge krigen varer, kan det ikke bli tale om å erstatte tapene i
full utstrekning, hverken for hvalfangstflåten eller for vår
handelsflåte. Forholdet er nemlig det, at hittil har omtrent samt-
lige skipsverfter i de allierte land vært opptatt med å bygge
for krigsbehov. Mye av den flåte som er bygd, har vært krigs-
varer i ordets egentlige betydning, og disse båter vil, etter
manges mening, ha vanskelig for å hevde seg i den skarpe konkur-
ranse som kommer etter krigen. Regjeringen har derfor funnet at

en ikke bör overta for mange av slike krigsbåter, men heller vente og se tiden an til etter krigen. Våre redere vil da selv få anledning til å avgjøre hvordan bestillingene skal plasseres, og hvilke skipstyper som skal velges.

Det er imidlertid mange hensyn som taler for at vår skipsfart og vår hvalfangst må gjenreises så snart som mulig etter krigen. Jeg skal her bare nevne ett, nemlig hensynet til beskjeftigelsen av våre sjöfolk av alle grader.

Vi har alltid vært en sjöfarende nasjon. Våre skip seilte på alle hav, og på hvalfangstens område var vi blandt de ledende. Med et tap av omtrent halvparten av vår handelsflåte og nesten hele hvalfangstflåten, vil det bli nokså vanskelig å skaffe beskjeftigelse for alle dem som før har vært knyttet til disse næringer.

Jeg akter ikke å komme med de vanlige lovtaler over våre sjöfolk, jeg tror ikke de setter så mye pris på det. Men så mye kan jeg nok si, at etter den innsats sjöfolkene har ydet Norges sak i disse krigsår, er det ikke mere enn rimelig, at de som skal styre vårt samfunn etter krigen, har et åpent öre og en redebön vilje når det gjelder sjöfolkens sosiale og ökonomiske interesser. Hverken jeg eller noen annen av Regjeringen kan her

gi noen bindende løfter eller forsikringer. Det ville bare være tomme ord, og ikke noe annet. Det vi kan gjøre er, å si fra til det norske folk, at hadde ikke vår sjömannsstand holdt sin del av den norske front allerede fra krigens første dag, selv under de mest vanskelige og farefulle forhold, så ville det mangen gang ha sett æ mørkt ut, ikke bare for Norges, men også for de alliertes sak i det hele tatt. Når dette er vår oppfatning, så håper jeg at ingen tar det fornærmelig opp, om jeg ved denne anledning bringer ^{hele} ~~vi~~ vår sjömannsstand en enkel takk for det arbeid de har utført, og den faste nasjonale holdning de har inntatt under hele denne vanskelige tid.

Jeg sa tidligere, at det var først etter at krigen var slutt og folkene hadde fått anledning til å gi sin mening til kjenne gjennom frie, demokratiske valg, at diskusjonen om og fastleggningen av de framtidige økonomiske og politiske framgangslinjer kan begynne for alvor. Politiske oppgjør, eller endog politiske diskusjoner blandt folk, hvis land enda er besatt av fienden, kan føre til at slike folks beste forsvarsverk, nemlig enigheten, blir undergravet.

Vi vet at Tyskland på grunn av sin overlegne militær makt beseiret og underkuet land etter land, men Tyskland maktet ikke å innføre, langt mindre gjennomføre nazismens ideer i disse land. Det berodde på, at selv om befolkningen i de okkuperte land var våpenløse, så var de åndelig sterke på grunn av sin politiske og økonomiske enighet. Slik har det vært i Norge, og slik var det i de andre land som Tyskland undertrykte.

Det var denne politiske enighet og økonomiske hjelpsomhet sammen med den urgamle frihetsvilje hos det norske folk som hindret tyskerne i å nazifisere Norge.

Det er mange også i Norge som har ment at denne politiske enighet også må fortsette etter at Norge igjen er et fritt land. "Vi må ikke ha parti-uvesenet opp igjen," sier de. Slike ønsker kan høres vakre ut, men de er ugjennomförlige i et fritt og demokratisk samfunn. Det er politiske dagdrømmer uten noen realitet.

Under den tyske okkupasjon har det bare vært ett såkalt "lovlig parti," - nemlig landsforrædernes. Alle andre politiske partier har vært forbudt. Et slikt forhold kan kun bestå så lenge det opprettholdes med våpenmakt. Når seiren er vunnet, og tyskerne er jaget ut av landet, må det igjen bli hel og full personlig politisk frihet i vårt land.

Hvis de styrende skulle gjøre forsök på å holde hele det norske folk i en politisk bås, selv bare for en kortere tid, så kan det bare skje ved hjelp av samme middel som tyskerne og landsforræderne nå benytter seg av, nemlig ved bruk av våpenmakt. Men det var vel ikke for å oppnå det resultatet, at det norske folket har båret så mange lidelser og kjempet sin våpenløse kamp i disse årene.

Jeg vil gjerne få lov å si det så sterkt, at det kun kan være politiske analfabeter, eller også folk som bekjenner seg til demokratiet med leppene, men som i sitt hjerte hylder diktaturet, som kan snakke om hvilken velsignelse det ville være å ha bare ett politisk parti i et frigjort Norge.

Alle som har noen forståelse av hva som er grunnlaget for frihet og framskritt vil forstå, at selv om det norske folk, - uten hensyn til politisk oppfatning - har stått som en mann mot tyskere og landsforrædere i disse nødsårene, så er dermed ikke de forskjellige politiske oppfatninger gravlagt. De lever videre i alle politisk interesserte kvinners og menns bevissthet, og jeg tror, at det vil bli gjennom en fri politisk meningsutveksling og et samvirke av disse forskjellige oppfatninger, at Norge skal gjenreises pånytt, og gå en rik og lykkelig framtid i møte.

Jeg er klar over, at jo nærmere vi kommer seiren og avslutningen av krigen og de nåværende forhold, desto mere interessert vil folk både ute og hjemme bli i løsningen av forskjellige samfunnsspørsmål etter frigjøringen. Jeg kjenner til at det arbeides med å utrede forskjellige slike spørsmål fra forskjellige politiske synsmåters side. Regjeringen, - som er en upolitisk regjering, - har ikke tatt del i slike utredninger og diskusjoner, men den har heller ikke gjort noe for å hindre dem. Regjeringen har nemlig aldri hatt diktatoriske tilbøyeligheter.

Nå er det visst noen som klandrer Regjeringen for at den ikke legger seg bort i folks privatliv på denne måten. Vel, klander får vi tåle og ta, hvis den er ærlig. Men dessverre har vi også sett eksempler på juks og fanteri, ja, jeg kan gjerne si falskneri i denne forbindelse. Det har nemlig vist seg å være dem som framstiller det slik, at den norske Regjering, - eller noen av dens medlemmer, - skulle ha bunnet seg til enkelte av de utredninger som folk har laget, nærmere bestemt programmer, som kan sies å ha partipolitisk tilsnitt. Ja, det antydes endog at jeg, eller mine medarbeidere i Regjeringen, mere eller mindre skulle ha forfattet slike skrifter, at vi i Regjeringen skulle ha drevet en slags partipolitisk undergrunnsarbeid nå i borgfredens tid. Hvem disse ryktesmedene er, eller hva deres beveggrunner kan

være, skal jeg her ikke komme nærmere inn på, men jeg har lyst til å fortelle litt om hva slags metoder de bruker.

Det sirkulerte vistnok blandt en del nordmenn et maskinskrevet dokument med en oppsummering av synsmåter på bestemte spørsmål som kunne komme til å melde seg i Norge etter krigen. Jeg hadde ikke sett dokumentet. Men noen velvillige sjeler fikk tak i det. De undertegnet det med noe slikt som 14 falske underskrifter, som de valgte i fleng blandt navn på folk som de visste før krigen hadde samarbeidet i samme parti. Ikke mindre enn fem regjerings-medlemmers navn ble skrevet falskt på denne måten. Etterpå ble det sørget for at dokumentet, med alle de falske underskriftene, ble mangfoldiggjort på stensilmaskin, ovenikjøpet i et offentlig norsk kontor. Og så ble det spredd blandt intetanende nordmenn både her og i Sverige, og kanskje også i Norge, for det jeg vet. Ved et tilfelle ble svindelen avslørt, og det er kjent hvem som medvirket til falskneriet.

Et tilsvarende dokument er også blitt sendt til Regjeringen fra Norge, et utkast til diskusjon om arbeidslivets problemer etter krigen. Her er det ingen falske underskrifter, men dokumentet har i den mest kjente versjon vært påført en

innledning om ,at det skrev seg fra norske regjeringskretser i London. - Det skulle være unødvendig å si,at heller ikke dette dokumentet har Regjeringen hatt noen befatning med.

Vel,til dem som finner det riktig å bruke tid og krefter på å spre falsknerier og ~~indignasjoner~~ ^{eller lignende reklamer} av denne art nå i denne tid,har jeg ikke mange ord. Jeg tror de vil brenne fingrene sine.

Men til dere andre vil jeg si:

Om noen uker er det lo år siden jeg begynte som Statsminister i Norge. Det var en Arbeider^{parti}regjering som tiltråtte den gangen,og jeg har aldri skammet meg over denne Regjeringen, ^{og kommer heller aldri til å gjøre det,} hverken av det arbeidet den utførte eller det partiet den kom fra. Men fra april 1940 har Regjeringen vært en samlings-regjering,hvor alle norske politiske partier av betydning er representert.

Det har vært Regjeringens store mål disse årene,at den skulle kunne samle alle gode nordmenn til felles arbeid for det felles mål,nemlig frigjøringen av Norge.

De planer Regjeringen har lagt,og de utredninger den har foranlediget,har alle sammen tatt sikte på dette store mål,til hele landets og hele folkets beste. Videregående planer for Norges framtidige økonomiske og politiske liv,er det ikke

vår sak å ta standpunkt til. De utredninger som blir laget
både ute og hjemme i denne tid, får de ansvarlige myndigheter
ta standpunkt til når Norge er fritt igjen.

Mere er det ikke å si om den ting.

I snart fem år har Norge hatt en hjemmefront og en
utefront. Som jeg har sagt før, håper vi at Norge vil gjenvinne
sin hele og fulle frihet og uavhengighet i det året vi nå er
inne i. Disse to fronter vil da smelte sammen til én sterk
norsk front. Det er de som frykter for at denne sammensmeltingen
vil komme til å volde vansker. Ja, ja, det beror nå på oss selv
det da. Hvis vi også etter befrielsen betrakter oss som arbeidere
i hjemmefrontens eller utefrontens interesser, eller hvis vi
starter en diskusjon om hvem som har hatt den største betydning
for Norges frigjøring, - enten hjemmefront eller utefront, -
ja, da kan det komme til å knirke i samarbeidet. - Men hvis vi
alle setter Norges interesser over front-interessene, så vil det
ikke bli spørsmål om hvem som har gjort den største innsatsen,
og det vil heller ikke bli noe knirking eller noen uoverensstem-
melser mellom de to fronter.

Fedrelandet venter på samme tak og felles innsats.

Norge, vårt felles hjem, står der den dag i dag. Det
er skjendet og mishandlet, og meget av inventaret er ødelagt.
Det ^{hjemmet} må renses og repareres, og det som er ødelagt, må erstattes
med nytt.

Her er det arbeid for alle, - enten en har tilhørt
hjemmefront eller utefront. Vi kan bli uenige om detaljer, men
de store linjer, det store felles mål, at all gjenoppbygging må
skje ved norske midler og i nasjonal enighet og samarbeid,
binder oss sammen i arbeidet på å gjøre Norge til et godt hjem
for alle dets sønner og døtre.
